

Editörden

İş hayatındaki ahlaki çöküşün sosyal, ekonomik ve kültürel sorunlara yol açtığı bilinmektedir. Bu sorunların en belirgin biçimde ortaya çıktığı zaman dilimleri ise ekonomik krizlerin yaşandığı dönemlerdir. Bu sebeple iş ahlakı, 2008 yılında tüm dünyayı etkileyen ekonomik kriz nedeniyle en çok konuşulan konulardan biri olmuştur. Kriz, iktisadi hayatın ahlakla kurması gereken zaruri ilişkiyi bir kez daha göstermiştir.

Krizler, –bütün olağan dışı, beklenmeyen sadmelerde olduğu gibi– insanın bir süreliğine durup hem kendini hem de kendi dışındaki dünyayı yeniden gözden geçirme ihtiyacını hissettirir. Bu durum son ekonomik kriz bağlamında özellikle Batı’yı böylesi bir “muhasabe” ile yüz yüze bırakmıştır. Ancak bu muhasabe, en azından bir öbek açısından, sistemin eksiklerini saptayıp ıslah etmek ve yine aynı sistemle yola devam etmek çerçevesinde bir tutum ve davranış içinde bırakmıştır. Bu da temelde ahlaki kayguları asli bir konuma çıkarmamıştır.

Krizin taşrası konumundaki Batı dışı dünyada ise –durum biraz daha farklı algılanmakla birlikte– tartışmalar yine de büyük oranda aynı eksende yürütülmektedir. Ancak kriz her iki öbek açısından da daha derinlikli eleştirilerin üretilmesi için bir yönüyle önemli bir fırsat olarak önümüzde duruyor. Özellikle var olan ekonomik ilişkilerin sorgulanması ve alternatif ekonomik yapıların üretilmesi için umut verici bir vasat belirlemiştir. Bunu umut etmekle yetinmemek, herkesin kendi kabınca bu tartışmalara katkıda bulunmasını teşvik etmek gerekliliğini vurgulamak isteriz.

İş Ahlakı Dergisi olarak bu sayıda da söz konusu tartışma alanına katkı sağlayacağını düşündüğümüz çalışmalara yer vermeye gayret ettik. Makalelerin önemli bir kısmının alan araştırmalarına dayandığı bu sayıda, iş hayatının farklı alanları ele alınmaktadır. Nuri Baloğlu, Engin Karadağ ve A. Elif Doğan birlikte hazırladıkları “İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Mesleki Etik Davranışları” başlıklı makalede, ilköğretim okulu yöneticilerinin mesleki etik davranışlarını, aynı kurumlarda görev yapan öğretmen algılarına dayalı olarak belirlemeye çalışmaktadırlar. Araştırma, yöneticilerin en yüksek düzeyde sergiledikleri etik davranış ilkesinin insan hakları; en düşük düzeyde sergiledikleri etik davranış ilkesinin de sevgi olduğunu göstermektedir. “İnsan insana aynadır.” Umarız okul yöneticileri meslektaşlarının kendilerine dair bu algıları üzerinden bir öz eleştiri kapısını aralayabilirler.

İnsan kaynakları yöneticilerinin iş ahlakı konusunda önemli bir noktada olduğuna işaret eden Halil Zaim, “İnsan Kaynakları Yönetimi Açısından İş Ahlakı” başlıklı çalışmasında, insan kaynakları yönetimi uygulamalarında ahlaki açıdan dikkat edilmesi gereken hususları ele alarak temel bir çerçeve çiziyor.

Zeynep Şarlak ve Besim Bülent Bali, “Türkiye’de Siyaset Yolsuzluğa Mahkûm mu?” başlıklı ortak makalelerinde siyasal yolsuzluk meselesini farklı bir açıdan ele alıyorlar. Türkiye’de yolsuzlukla ilişkili çalışmaların çoğunlukla kamu kesimiyle sınırlı kaldığını tespit eden yazarlar, konunun siyasetçi-bürokrat-iş adamı üçlüsü çerçevesine hasredilmesini eleştirerek, yolsuzlukla mücadelenin başarılı olması için iki temel noktanın sorgulanmasını öneriyorlar: *Devlet aklı ve hukuksal ve kurumsal alt yapı*. Şarlak ve Bali, bu sorgulamayı Türk siyasal hayatının karakteristik özelliklerini ele alarak yapıyor ve çözümü “merkezine demokratikleşmeyi koyan bir Türkiye” olarak öneriyorlar. Siyasetin yerel seçimler arifesinde ısındığı bu günlerde üzerinde özenle düşünülmesi gereken bir makale...

İş ahlakını oluşturan değerlerin kültürler göre farklılık gösterdiğine işaret eden Aylın Ünal ve İhsan Taylan Çelik, “Çalışma Ahlakı Üzerine Kültürler Arası Bir Araştırma” başlıklı çalışmalarında, Türk ve Kanadalı üniversite öğrencilerinin çalışma ahlakı değerlerini karşılaştırarak kültürün çalışma ahlakı üzerindeki etkisini inceliyorlar. İki kültür arasında anlamlı farklılıklar bulan Ünal ve Çelik’e göre Türk öğrenciler, Kanadalı öğrencilere oranla daha güçlü çalışma ahlakı değerlerine sahipler.

Erkan Yaman, Yavuz Erdoğan ve Halil Ekşi’nin birlikte hazırladıkları “Bilgisayar Kullanıcılarının Korsan/Kaçak Yazılım Kullanımı Hakkındaki Görüşleri” başlıklı çalışmada, günümüzde ülkemizde ve dünyada çokça tartışılan korsan/kaçak yazılım kullanımı ele alınıyor. Türkiye’deki bilgisayar kullanıcılarının, korsan yazılım kullanımı hakkındaki görüşlerini belirleyen bu çalışmada sorunun çözülmesi için toplumsal farkındalık yaratmanın ve duyarlılık oluşturmmanın gerekliliği üzerinde duruluyor. Sorunun kökenleri, çok yönlü sebepleri ve sonuçları göz önüne alındığında, üzerinde daha farklı araştırmalarla durulmayı ve tartışılmayı hak eden bu konuya, yayımladığımız bu makaleyi bir giriş olarak kabul edebiliriz.

Son dönemde sıkça gündeme gelen konulardan biri olan çocuk işçiliği, Özkan Yıldız'ın kaleme aldığı "Çocuk İşçiliğini 'Piyasa Ahlakı' İçinde Düşünmek" başlıklı makalede, piyasa ahlakı bağlamında değerlendiriliyor. Yıldız, çocuk işçiliğinin küresel ekonominin temel girdileri arasında olduğunu ve çocukların çeşitli ihmal ve istismarlarla karşı karşıya olduğunu ampirik bulgularla gösteriyor. Makalenin işaret ettikleri, Gazeli çocuklardan dünyanın sokaklarına ve imalathanelerine kadar her yerdeki çocuklar için yapılması gerekenlere bir davet âdeta; şairinki gibi: "Ben öyle bilirim ki yaşamak / Berrak bir gökte çocuklar aşkına savaşmaktır / Çünkü biz savaşmasak / Anamın giydiği pazen, sofrada böldüğümüz somun / Yani ıscacık benekleri çocukluğumun / Cılk yaralar halinde / Yaylırlar toprağa, etlerimiz kocar, gökyüzünü kokutur." Davet sahibini bekliyor; dünyanın her yerinde...

İş ahlakı üzerine düşünen, iktisadi hayatı ahlak ve adalet odağında kurgulamaya çabalayanların "yeni" fikirler üretirken "yine"lemeleri gerekenlere de dikkat çeken *Birikimler* kısmında, on altıncı yüzyıldan önemli bir alıntı sunuyoruz: *Kınalızâde Ali Efendi*'nin "Ahlâk-ı Alâî" adlı kitabından adalet üzerine bir bölüm. Adaletin gerekliliği ve önemine dikkat çeken alıntıyı, yazma nüshası, çevrim yazısı ve sadeleştirilmiş hâli ile üç paralel metin olarak yayımlıyoruz. Söz konusu metni "Ahlâk-ı Alâî"yi yayıma hazırlamış Mustafa Koç, *İş Ahlakı Dergisi* için gözden geçirip hazırladı. Bu bölümü, *Kınalızâde Ali Efendi* ve "Ahlâk-ı Alâî" konusunda doktora çalışmasında bulunmuş Ayşe Sıdika Oktay'ın kaleme aldığı "Kınalızâde Ali Efendi ve İş Ahlakına Ait Temel İlkeler" başlıklı makaleyle birlikte sunuyoruz.

İş ahlakı alanında yayın, organizasyon vb. etkinliklerin değerlendirildiği "*Tanıtım ve Değerlendirmeler*" bölümümüzde Taha Eğri "Culture and Enterprise: The Development, Representation and Morality of Business", Ahmet Katılmış ise "Büyük Erdemler Risalesi" adlı kitapları değerlendirdiler. Ayrıca bu bölümde Cihat Özsöz'ün "21. EBEN Geleneksel Konferansı" ve "Mimar ve Mühendislikte Etik Sempozyumu" hakkında değerlendirmelerini içeren iki yazısı yer alıyor.

Ülkemizde iş ahlakı üzerine düşünmeye ve üretmeye yönelik bir platform olan *İş Ahlakı Dergisi*'nin bu sayısını da ilgiyle okuyacağımızı ümit ediyoruz. Gelecek sayıda görüşmek dileğiyle...

Halil Ekşi
Editör